

مشخصات لایحه

دوره هشتم - سال اول

شماره ثبت:

۳۲

شماره چاپ:

۳۲

تاریخ چاپ:

۱۳۸۷/۳/۲۳

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه آزادی اطلاعات»

(اعاده شده از شورای نگهبان)

طرح مسئله

شایسته است کسانی که جایگاه حکومتی پیدا می‌کنند، آن را سفره‌ای برای بهره‌مندی نبینند و در مقابل مردم متواضع‌تر شوند. ای مردم بدانید حق شما بر من این است که هیچ اطلاعاتی را از شما دریغ نکنم، مگر اطلاعاتی که مربوط به مسائل امنیتی باشد.^۱

در جامعه‌ای که کارگزاران، خود را نماینده و برآمده از ملت می‌دانند (اصل ۶ قانون اساسی) و برای آن حق تعیین سرنوشت در تمامی ابعاد سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی قائلند (اصل‌های ۲ و ۳)، آگاهی صحیح از نحوه سیاست‌گذاری و پیشبرد امور، از ضروریات محسوب می‌شود. در غیر این صورت، جامعه مردم‌سالاری که داعیه‌دار و مفتخر به دینی بودن آن است، به جای سعادت‌مندی، به ورطه هلاکت خواهد افتاد که از جمله مصائب بارز آن فساد اداری است. لذا با قبول این ضرورت، باید ابزار این آگاهی، یعنی اطلاعات، به طور آزادانه و فارغ از هرگونه محدودیت نامتعارف و غیرمنطقی، در اختیار شهروندان قرار گیرد.

هدف لایحه

با وجود گذشت قریب به سه دهه از برپایی نظام جمهوری اسلامی و به‌رغم تأکیدات مصرح قانون اساسی، هنوز قانونی که حق دسترسی آزاد به اطلاعات را به رسمیت بشناسد، در کشور به تصویب نرسیده است. تا اینکه در سال گذشته لایحه‌ای از سوی دولت با عنوان «آزادی اطلاعات» تقدیم مجلس شورای اسلامی شد که هم‌اکنون کلیات آن با عنوان «انتشار و دسترسی آزاد به اطلاعات» به تصویب رسیده است.

ساختار لایحه

از بررسی فصل‌های شش‌گانه لایحه محرز می‌شود که نویسندگان آن سعی داشته‌اند با اتخاذ رویکردی فراگیر، به تمامی ابعاد این حوزه بپردازند و تحت شمول ضوابط و مستندات قانونی قرار دهند. در همین راستا، فصل اول به ارائه کلیاتی در قالب تعاریف و اصول حاکم بر این حوزه، فصل‌های دوم و سوم به سازوکارهای اجرایی، فصل چهارم به استثنائات وارد بر این حق، فصل پنجم به معرفی عالی‌ترین مرجع مسئول اجرای این قانون و در نهایت فصل ششم، به ضمانت‌های حقوقی و کیفری پرداخته‌اند. البته از لایحه پیشنهادی دولت ۱۲ ماده حذف شده و از مجموع ۳۶ ماده، ۲۴ ماده به تصویب نهایی مجلس شورای اسلامی رسیده که شورای نگهبان به ۶ ماده از آن ایرادات مبتنی بر شرع و قانون اساسی وارد کرده است.

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۸۰۹۳۵۶

تاریخ انتشار:

۱۳۸۷/۹/۱۰

۱. نهج البلاغه، نامه ۵۰.

نکات قابل تأمل راجع به لایحه

با وجود برخی نارسایی‌ها در متن لایحه مصوب، در مجموع تصویب آن مثبت ارزیابی و با ملاحظه ایرادات شورای نگهبان نیز محرز می‌شود اصل موضوع پذیرفته شده و تنها برخی مسائل جزئی ملاحظاتی را برانگیخته که با بازنگری می‌توان نسبت به آنها تعیین تکلیف کرد. به نظر می‌رسد تصمیم مجلس شورای اسلامی هر سه قسم اصرار بر مصوبه، پذیرش ایراد و اصلاح آن و در نهایت الحاق یک بخش مهم که در لایحه به اجمال به آن پرداخته شده و ضروری است در فرایند تجدیدنظر بازنگری جدی شود را دربرمی‌گیرد.

پیشنهاد مرکز

همان‌طور که در گزارش مرکز به تفصیل آمده، پیشنهاد می‌شود در رابطه با ایرادات شورای نگهبان نکات ذیل مورد توجه قرار گیرد:

۱. ایراد وارده به ماده (۶) مبنی بر مغایرت با موازین شرعی ابهام دارد و نیازمند تصریح است، اما اگر از باب قواعدی چون تسلیط (الناس مسلطون علی اموالهم) مطرح است، به نظر نمی‌رسد وارد باشد و پیشنهاد می‌شود بر این مصوبه اصرار شود.

۲. ایراد وارده به ماده (۹) مبنی بر مغایرت با اصل ۸۵ وارد نیست و پیشنهاد می‌شود بر مصوبه اصرار شود.

۳. ایراد وارده به ماده (۱۱) لایحه مبنی بر مغایرت با اصل ۷۵ قانون اساسی تا حدودی وارد دانسته می‌شود و نظر شورا با الحاق یک ماده ذیل این ماده قابل تأمین است.

۴. ایراد وارده به مواد (۱۶) و (۱۷) لایحه مبنی بر مغایرت با موازین شرعی و قانون اساسی تا حدودی وارد دانسته می‌شود و با الحاق یک بند به ماده (۱۸) لایحه، نظر شورا قابل تأمین است.

۵. ایراد وارده به ماده (۱۹) لایحه مبنی بر مغایرت با اصل ۸۵ قانون اساسی وارد دانسته می‌شود. اما این مقرره نیازمند بازنگری جدی‌تری است. یکی از نواقص جدی این لایحه، عدم پیش‌بینی مرجع اعتراض در عین به رسمیت شناختن حق اعتراض است. این در حالی است که عالی‌ترین مرجع مجری این قانون، یعنی کمیسیون آزادی اطلاعات نیز پیش‌بینی شده است. به همین منظور، شورای استان‌ها به‌عنوان مرجع بدوی رسیدگی به اعتراض‌های این قانون پیش‌بینی شده که به نظر می‌رسد به دلیل موجودیت آن، از لحاظ ایرادات احتمالی ناشی از هزینه و مغایرت با اصل ۷۵ نیز مشکلی پیش نمی‌آید و در عین حال یکی از نواقص مهم این لایحه نیز رفع می‌شود.